

FLEXIBILISERING JGZ: VOOR MEER ZORG OP MAAT

TNO innovation
for life

Veel organisaties in de jeugd-gezondheidszorg (JGZ) willen een flexibelere uitvoering van het basispakket JGZ, bijvoorbeeld met taakherschikking, flexibelere contacten en digitale of groepsconsulten. Zo kunnen zij beter zorg op maat leveren. Ook kan flexibilisering ervoor zorgen dat kinderen gerichter doorstromen naar zwaardere hulp. En het biedt mogelijkheden in te spelen op een krappe arbeidsmarkt, met name wat betreft de beschikbaarheid van jeugdartsen.

De maatschappelijke opgaven op het gebied van gezondheid – onder meer met een grotere inzet op gezonde leefstijl en het tijdig signaleren van gezondheidsrisico's – vragen van de JGZ om anders te gaan werken. Dat betekent een andere organisatie van de zorg en ondersteuning (onder meer door taakherschikking) en meer inzetten op preventie. En het efficiënt en effectief gebruiken van nieuwe technologie en online mogelijkheden naast fysieke contactmomenten. Door de inzet van extra zorgactiviteiten via telefoon, digitaal contact of face-to-face, biedt flexibilisering de JGZ mogelijkheden in te spelen op ieders persoonlijke behoefte aan jeugdgezondheidszorg: de één wat meer, de ander wat minder, de één vooral digitaal, de ander vooral via persoonlijk contact, de één individueel, de ander in groepsverband (zie 'Strategische koers Jeugdgezondheidszorg & Ontwikkelagenda 2020-2022').

Dit sluit ook aan bij het landelijk professioneel kader (LPK) voor de JGZ. Daarmee kunnen organisaties flexibel invulling geven aan de uitvoering van het Basispakket JGZ, om beter te kunnen aansluiten op de behoeften en mogelijkheden van jeugdigen en hun ouders.

AANPAK

In het ZonMw-project 'Langetermijn-effecten van extra zorg bij flexibilisering in de JGZ' (projectnummer 736200008) zijn drie JGZ-organisaties op basis van een steekproef uit de digitale dossiers van kinderen (0-12 jaar) vergeleken. In welke mate werken deze JGZ-organisaties flexibel? Welke problematiek van jeugdigen signaleren zij en welke ondersteuning biedt de organisatie in kwestie? Wat zijn de kosten, en zijn ouders en professionals tevreden?

ENKELE RESULTATEN

Mate van flexibilisering in het aanbod

De drie onderzochte JGZ-organisaties verschillen ten tijde van het onderzoek in aanpak en mate van flexibilisering en dus in de manier waarop zij afwegingen maken tussen basiszorg (contacten die aan alle kinderen worden aangeboden) en extra zorgactiviteiten (contacten op indicatie of verzoek, en overige niet-standaard zorg). In een eerste organisatie is veel vrijheid in de invulling van de vorm van de contacten, waarbij jeugdartsen, jeugdverpleegkundigen en doktersassistenten – mede afhankelijk van de casus – hun eigen taken vervullen. Een tweede organisatie zet vooral in op zorgpaden, waarbij taakherschikking een belangrijk instrument is. Een derde organisatie houdt vrij sterk vast aan de oorspronkelijke contactmomenten volgens een vaste taakverdeling. Bij organisaties die meer zijn geflexibiliseerd zijn ouders tevredener over de JGZ. Professionals ervaren dat flexibilisering de dialoog met ouders verbetert, waardoor zij beter kunnen aansluiten bij behoeften van ouders.

Flexibilisering in contactvormen

In de eerste organisatie maken relatief meer kinderen en ouders gebruik van verschillende vormen van extra zorgactiviteiten. Deze activiteiten bestaan uit meer telefonisch of digitaal contact en minder uit face-to-face-contact. Bij deze extra zorgactiviteiten wordt relatief vaker een jeugdarts ingezet bij 0-4 jarigen en minder vaak een jeugdverpleegkundige. De betreffende organisatie heeft voor deze vorm van flexibilisering voldoende personeel beschikbaar.

Flexibilisering via taakherschikking

In de tweede organisatie bepalen zorgpaden wie op welk moment een contact verzorgt. Hier verloopt de flexibilisering via taakherschikking. In het zorgpad wordt steeds gekeken of de jeugdarts of jeugdverpleegkundige de problematiek kan oppakken. Bij deze vorm van flexibilisering maken relatief minder kinderen en ouders gebruik van extra zorgactiviteiten telefonisch en digitaal, maar wordt wel vaker face-to-face-contact ingezet in de extra zorg dan bij de eerste organisatie.

KOSTENANALYSE

Flexibilisering in contactvormen (zoals in de eerste JGZ-organisatie in deze studie) gaat gepaard met hogere kosten voor artsen, die immers relatief vaak zijn

ingezet. Flexibilisering via taakherschikking zoals in de tweede JGZ-organisatie uitgevoerd, heeft geleid tot lagere kosten voor artsen, maar voor relatief meer kosten voor doktersassistenten.

DISCUSSIE

De wijze van flexibilisering heeft invloed op het aantal kinderen en ouders dat gebruik maakt van extra zorgactiviteiten via telefoon, digitaal contact of face-to-face. Bij flexibilisering via taakherschikking zijn dit vooral face-to-face-contacten, en bij flexibilisering in contactvormen is dit vaker telefonisch of digitaal. Ook heeft flexibilisering invloed op de tevredenheid van ouders.

Het is belangrijk als JGZ-organisatie te bedenken hoe om te gaan met de inzet van de verschillende disciplines (binnen de beschikbare capaciteit). Uit het onderzoek blijkt dat de organisatie door flexibilisering in contactvormen jeugdartsen vaker zijn ingezet. Dit pakt duurder uit en bij krapte op de arbeidsmarkt kunnen er capaciteitsproblemen ontstaan. Zeker als artsen extra zorgactiviteiten doen die ook door andere medewerkers kunnen worden verzorgd, zoals online contacten.

Flexibilisering via taakherschikking lijkt een duidelijke structuur te kunnen bieden om keuzes te kunnen maken over inzet van de disciplines en artsen vooral op de 'zwaardere' face-to-face-contacten in te zetten. Het stroomlijnen aan de hand van zorgpaden leidt tot minder kosten dan flexibilisering waarin de keuze voor contactvormen vrijer wordt gelaten.

Een flexibeler uitvoering van het basispakket JGZ kan meerwaarde hebben voor JGZ-organisaties. Het kan ruimte bieden om beschikbare arbeidskrachten zodanig in te zetten dat het past bij de zorgbehoeften en voorkeuren van jeugdigen en ouders. Bijvoorbeeld voor de steeds grotere behoefte aan online ondersteuning.

AANBEVELINGEN

In tijden van corona hebben de al meer geflexibiliseerde organisaties ontdekt dat ze goed kunnen anticiperen op veranderd arbeidspotentieel en ontstane achterstanden. Organisaties die verder geflexibiliseerd zijn, ervaren dat ze aan meer knoppen kunnen draaien om te sturen op gewenste ontwikkelingen en gevraagde resultaten. Flexibele inzet van contactvormen en disciplines heeft voordelen wanneer de JGZ-organisatie

onder druk staat, zoals in situaties als bij de corona-uitbraak of bij krapte op de arbeidsmarkt. Indien de beperkte capaciteit van met name artsen daarom vraagt, biedt taakherschikking goede mogelijkheden.

JGZ-organisaties zullen zich moeten realiseren welke investeringen samenhangen met de implementatie van flexibilisering. Ook vormen kaders, systemen (inclusief de planning) en de cultuur soms drempels. Organisaties moeten onderzoeken welke vormen van flexibilisering haalbaar zijn op korte en op langere termijn. Voor JGZ-organisaties die nadenken over de wijze waarop zij flexibel willen werken, is het belangrijk te bedenken:

- welke financiële ruimte beschikbaar is
- hoe zij willen omgaan met inzet van de verschillende disciplines
- hoe zij rekening willen houden met de voorkeuren en behoeften van ouders en professionals.

Met medewerking van:

TNO, GGD Hart voor Brabant, GGD West-Brabant, Utrecht, VGGM en NCJ.

TNO.NL

TNO is een onafhankelijke innovatieorganisatie. We verbinden mensen en kennis om innovaties te creëren die de concurrentiekracht van bedrijven en het welzijn van de samenleving duurzaam versterkt.

TNO focust haar inspanningen op zeven thema's: Gezond Leven, Industriële Innovatie, Energie, Mobiliteit, Gebouwde Omgeving, Informatiemaatschappij en Integrale Veiligheid.

TNO
Anna van Buerenplein 1
2595 DA Den Haag
T +31 88 866 00 00

Olivier Blanson Henkemans
T +31 888 66 61 86
M +31 618 51 44 16
E olivier.blansonhenkemans@tno.nl